

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

CENTRUM FÖR ÅLDRADE OCH HÄLSA

DELTAGARMEDVERKAN

– EN UTMANING I KOMPLEXA INTERVENTIONSPROJEKT

SYNNEVE DAHLIN-IVANOFF

FRESH

FORSKARGRUPPSLEDARE

Att bedriva forskning, där hälsofrämjande insatser skall utvärderas i syfte att erhålla vetenskapligt hållbar kunskap kring dess eventuella effekter, innebär flera utmaningar. Vi vill i denna presentation förutom utmaningarna också lyfta fram de erfarenheter av de möjligheter en deltagarorienterad ansats innebär i det komplexa sammanhang som kännetecknar såväl forskning som hälso-sjukvård och äldreomsorg. Den deltagarorienterade ansatsen har

som utgångspunkt att personer som påverkas av beslut också ska ha en möjlighet att påverka. Deltagarmedverkan innebär partnerskap i alla delar av processen när en insats utformas, introduceras och utvärderas.

Genom att utifrån denna ansats involvera både de professionella från verksamheten och äldre i processen, ökar graden av samarbete, vilket i sig leder till kreativa lösningar och beslut. Presentationen kommer främst att bygga på erfarenheter från tre tvärvetenskapliga och flerdimensionella projekt för sköra äldre personer. Samtliga projekt vänder sig till äldre personer och omfattar utformning, genomförande och utvärdering av olika former av insatser som syftar till att stärka de äldres kapacitet, självbestämmande och egenmakt. "Äldre personer i riskzonen" vänder sig till personer 80 år och äldre. Insatsen har genomförts som gruppbaseade senior-träffar och utvärderingen har syftat till att studera om denna insats är mer effektiv än förebyggande hembesök. "Vårdkedja för sköra äldre personer" vänder sig framförallt till personer 80 år och äldre. Vårdkedjan som utvärderades i denna insats sträckte sig från akutmottagningen, genom vårdavdelningen till äldre personens eget hem. "Personcentrerad hälsopromotion för att främja kapacitet hos äldre personer som är födda utomlands" vänder sig till utlandsfödda personer från Finland och Västra Balkan som är 70 år och äldre. Utformningen innebar en anpassning av "äldre personer i riskzonen" och syftet i utvärderingen har varit att studera effekter av insatsen. Samtliga utvärderingar har både en utforskande, experimentell och utvärderande ansats.

**"ATT INVOLVERA ÄLDRE
PERSONER LEDER TILL
KREATIVA LÖSNINGAR
OCH BESLUT"**

UTMANINGAR OCH MÖJLIGHETER FÖR ATT FÖRANKRA FORSKNINGEN I VERKSAMHETEN

Den första utmaningen att förankra forskningen för att styrka verksamhetens delaktighet och engagemang var samtidigt en möjlighet att involvera högsta ledning och professionella redan från början av projektet, vilket var avgörande för framgång när det gäller verksamhetens delaktighet och engagemang. Ett villkor som underlättade var att forskningen utgick från ett identifierat behov av förändringar i verksamheten. Upprinnelsen till att skapa en "vårdkedja för sköra äldre personer" var de brister i omhändertagandet av de äldre patienterna som socialstyrelsen tidigare funnit vid en verksamhetstillsyn på akutmottagningarna i landet. Kontakt togs med vår forskargrupp med syftet att möjliggöra en vetenskaplig utvärdering av ett sådant projekt. Upprinnelsen för studien "Äldre personer i riskzonen" var också en förfrågan från verksamheten medan studien "Personcentrerad hälsopromotion för att främja kapacitet" har haft sin utgångspunkt utifrån att utlandsfödda ofta är en underprioriterad grupp, samt att hur deras behov bäst kan uppfyllas behöver beforeskas.

Delat ansvar mellan forskning och verksamhet är också en möjlighet för att förankra forskningen inom organisationen. Utmaningen i denna möjlighet ligger framförallt i att bygga upp en ömsesidig organisation. I våra studier har det inneburit möjlighet att bilda styrgrupper som är involverade i arbetet för att skapa långsiktighet likväl som för att ta hand om resultatet. Styrgruppen beslutar vad som skall utvecklas, förbättras eller tas fram. Samtliga ingående parter bidrar till att utveckla och att inom sin egen verksamhetsområde ansvara för de beslut som tas. Dessutom har operativa projektgrupper bildats för att stödja genomförandet av projektet. För att interventionen skall bygga på evidensbaserad kunskap och beprövad erfarenhet har utvecklingen av interventionen hela tiden diskuterats mellan verksamhet och forskare. Regelbundna möten har hållits med projektgrupp för att ta fram metoder för samverkan och hur man skall kommunicera. Gemensamma seminarier har i samtliga studier organiserats under hela projekttiden för att följa interventionen och de forskningsresultat som framkommit i projektet. Idén är att forskning och ordinarie verksamhet genom denna möjlighet ska kunna arbeta i partnerskap och på så sätt befrukta varandra och processen. Det är viktigt att man tydligt klargör att verksamheten ansvarar för interventionen och forskarna ansvarar för forskning och utvärdering. Detta samarbete skapar förutsättningar för att snabbt kunna omsätta forskningsresultat i praktiken. Det har visat sig bli en väldigt framgångsrik strategi genom ett ömsesidiga lärande; verksamheten har fått ökad förståelse för forskning och evidens; forskargruppen har fått ökad förståelse för verksamhetens organisation och arbetssätt.

UTMANINGAR I OCH MÖJLIGHETER MED ATT SKAPA GODA SAMARBETEN MED DE PROFESSIONELLA

När vi etablerade både forskargrupp och projektgrupp, alltså den grupp som skulle utföra interventionerna, strävade vi efter en

multiprofessionell sammansättning i bägge grupperna. Att professionella och forskare arbetade i partnerskap var en strategi för att skapa goda samarbeten. Avsikten var att forskare och professionella skulle arbeta hand i hand genom hela projektet för att inspirera och därmed lära från varandra. Vi var dock medvetna om vikten av att göra åtskillnad mellan dem som deltar i insatsen och de som forskar kring insatsen. De professionella var i samarbete med forskarna ansvariga, för utveckling av interventionen. Tillsammans strävade vi efter balans mellan evidens, beprövad erfarenhet och lokala förhållanden. Forskarna kunde presentera de evidens som fanns för insatsen. Detta diskuterades med de professionella och var tillsammans med beprövad erfarenhet och lokala förhållanden basen för utveckling av intervention.

UTMANINGAR I OCH MÖJLIGHETER MED ATT INVOLVERA ÄLDRE PERSONER I PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV FORSKNING

Vår avsikt har i samtliga projekt varit att engagera äldre personer i planering och genomförande av forskningen. Det faktum att de äldre själva deltar i planeringen och utvecklingen av programmet bör på ett bättre sätt säkerställa att det kommer att uppfylla deras behov. Detta är inte alltid ett lätt mål när man arbetar med sköra äldre personer. Beroende på hur sköra personen är kan det vara svårt att nå ut till målgruppen. Den skiljer sig mellan studierna. T.ex. i studien "Äldre i riskzon", hade vi i projektet regelbundna möten med målgruppen minst varje månad och de var mycket delaktiga och engagerade i utveckling av interventionen lika väl som de varit med och testat alla frågor och instrument som använts i forskningen. Allt material både vad gäller innehåll och layout som använts har diskuterats och förankrats hos målgruppen innan det använts för alla. Men när det gäller "vårdkedjan" har det varit svårare att få deltagarna att bilda en aktiv grupp eftersom de är så mycket mer sköra. Frågan är då vem som ska föra deras talan? Om de inte blir engagerade i studien kan personcentreringen äventyras.

Slutligen, denna typ av forskning innebär att det måste finnas en balans mellan de villkor som en deltagarorienterad ansats kräver och vetenskaplig kvalitet.

Författare : Synneve Dahlin-Ivanoff, Susanne Gustafsson, Greta Häggblom-Kronlöf och Lena Mårtensson för forskargruppen FRESH

AGECAP-NYTT

AVHANDLINGAR

Robert Sigström: The boundaries of mental disorders in older people (försvarad 25 september 2015).

DISPUTATIONER

Petri Kajonius: An Inquiry into Satisfaction and Variation in User-Oriented Elderly Care. 11 december kl. 10:00, sal F1, Psykologiska institutionen, Haraldsgatan 1, Göteborg.

AGECAP I MEDIA

Länkar till nedanstående mediahändelser finns på vår hemsida www.agecap.gu.se

ALMEDALEN

Se ett filmklipp med AgeCaps medverkan vid Almedalsveckan - Hur stimulerar vi bäst svensk äldreforskning i en värld med allt fler äldre? Orkar vi jobba till 90?

AKADEMILIV

Lyssna på intervjun med Ingmar Skoog i Sahlgrenska akademins podd "Akademiliv".

GP

Läs artikeln "Forskare: 70 är det nya 20" där Ingmar Skoog berättar om det nya åldrandet och om den pågående studien om 70-åringars hälsa (H70). Läs även artikeln "Så blir du gammal och frisk" där Sten Landahl intervjuas om det friska åldrandet och vad vi kan göra för att må bra.

DAGENS MEDICIN

Läs om att Henrik Zetterberg och Kaj Blennow har utvecklat en ny diagnosmetod för Alzheimers sjukdom, vilken nu kommer att börja användas internationellt.

JOURNAL OF ALZHEIMER'S DISEASE

Läs artikeln där Deborah Gustafssons beskriver sina forskningsfynd om genkoppling till Alzheimers sjukdom i relation till viktmedgång.

INDEPENDENT

Läs artikeln "The New Sexual Revolution" baserad på Nils Beckmans forskning om sexualitet hos äldre.

NYA PROJEKT

Allt fler äldre i Sverige har lett till behov av ett förlängt arbetsliv och senare pensionering. Vilka förändringar behöver göras hos arbetsgivare och på arbetsplatser för att kunna möta behovet? Detta ska undersökas i projektet "Organisatorisk kapabilitet för fördröjd pensionering" med Ewa Wikström som projektledare.

Läs intervjun med Katarina Wilhelmsson om ett nytt projekt som handlar om omhändertagande av sköra äldre inom akutsjukvården.

KONTAKTINFORMATION

ADRESS

Wallinsgatan 6, 431 41 Mölndal

CENTRUMFÖRESTÅNDARE

ingmar.skoog@neuro.gu.se

VETENSKAPLIG KOORDINATOR

pia.gudmundsson@neuro.gu.se

Tel: 031-343 8649

HEMSIDA

www.agecap.gu.se

